

Laiko praradimas tuo skaudesnis, kuo
žmogus išmaningesnis.
Johanas Volfgangas Gėtė

Mūsų Laikas

Jurbarko miesto ir rajono laikraštis

Nr. 24 (1384) 2022 m. birželio 17 d. PENKTADIENIS

www.mlaiikas.lt

Kaina 0,90 Eur

Apie sovietmečiu pogrindyje leistą Kroniką: stebuklas, trukęs 17 metų

3 psl.

Pamatyti jau legenda tapusio dvasininko ir pasiklausyti kardinolo Sigito Tamkevičiaus žodžio birželio 10-osios, penktadienio, popietę susirinko pilna Jurbarko kultūros centro mažoji salė. Čia vyko „Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos“ metams skirtas renginys. S. Tamkevičius prieš 50 metų pradėjo leisti Kroniką, kurią redagavo net 11 metų. Kardinolas prisiminė, kaip KGB įvairiausiais būdais bandė šią leidybą nutraukti, demaskuoti, sunaikinti, tačiau nepavyko, kas prilygsta tikram stebuklui. Prie šio stebuklo prisidėjo ir jurbarkiečiai. Viena jų atėjo ir į susitikimą su kardinolu. Tai – jurbarkietė Elena Buitkuvienė, dirbusi konduktore, sovietmečiu iš Jurbarko perduodavusi medžiagą Kronikai į Panevėžį. Ši moteris buvo užsitraukusi vietinių saugumiečių nemalonę. Buvo tardoma už tai, kad ruošė mokinius pirmajai Komunijai. Apie tai, kaip ji buvo tardoma yra aprašyta ir pačioje Kronikoje. Plačiau apie susitikimą su kardinolu ir jo prisiminimus – „Mūsų laikas“ pagrindiniame straipsnyje. A. Sinkaus nuotrauka.

Šiurpinančioje
Jurbarko
prievarautojo
byloje – užpuolikui
nepalankios
ekspertizės išvados

6 psl.

Jurbarkiečio svajonė
– populiarinti šalyje
sportinį dažasvydį

5 psl.

SUPERKA

METALO LAUŽA
IR NAUDOTUS AUTOMOBILIUS

Pasiforma savo transportu ir supjaustu didesnius gabaritus

Tel.: 8 685 46 102,
8 641 69 428.

Vyturių g. 5, Klišių k., Jurbarko r.
(Buvusios prekybos bazės teritorijoje)

 METALO LAUŽO
SUPIRKCLIVĖ
REGIMELA Tel. (8 682) 16 444

GERA KAINA
SUPERKAME

JUODŲJŲ IR SPALVOTŲJŲ
METALŲ LAUŽĄ
SENUS AUTOMOBILIUS
(ISRAŠOME PAZYMAS)

Pramonės g. 5, Jurbarkas
(prie Regitros)
Tel. (8 682) 16 444

ISSN 1648-7887

9 771 648 708 023

Apie sovietmečiu pogrindyje leistą Kroniką: stebuklas, trukęs 17 metų

Lina Juškaitienė

lina.mlaiikas@gmail.com

Dovana išgirsti tikrą istoriją iš pirmų lūpų. Dviguba laimė, jei tas pasakojimas yra apie tokį istorinį įvykį, įtrauktą į UNESCO vertybių sąrašą, kaip sovietmečiu pogrindyje leista „Lietuvos katalikų bažnyčios kroniką“. Šio unikalaus leidinio istoriją papasakojo pats jo iniciatorius, vyr. redaktorius J. Em. Kauno arkivyskupas emeritas Sigitas Tamkevičius. Pastarojo rūpesčiu Kronika buvo leidžiama nuo 1972 iki 1983 metų, kuomet kunigas buvo suimtas ir nuteistas. Proga pamatyti jau legenda tapusį kunigą bei išgirsti jo prisiminimus turėjo jurbarkiečiai, susirinkę į Jurbarko kultūros centro mažąją salę, kur penktadienį, birželio 10 dieną, vyko „Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos“ metams skirtas renginys. 83 metų svečias, tarsi tai būtų nutikę visai neseniai, papasakojo, kaip jam ir bendraminčiams kunigams kilo mintis slapta leisti leidinį, kuriame fiksuotų katalikų bažnyčios ir tikinčiųjų persekiojimo faktus. Prisiminė, su kokiais pavojais susidūrė jį rengdami, platindami Lietuvoje ir už jos ribų, paminint, kad prie šios svarbios veiklos prisidėjo ir jurbarkiečiai. Renginyje buvo prisiminti kraštiečiai kronikos bendradarbiai: kun. V. Šauklis, A. Kleinienė, I. Jasiulytė, E. Butikuvienė ir kt. Beje, renginyje muzikinę programą atliko Jurbarko Antano Sodeikos meno mokyklos mokinys D. Kazlauskas, kurio promočiūtė A. Kleinienė buvo viena iš Katalikų bažnyčios kronikos straipsnių bei kitos sovietmečiu draudžiamos literatūros platintoja. Renginyje taip pat buvo eksponuojama kraštotyrininko V. Lekučio senų leidinių paroda bei Jurgitos Davidavičienės miniatiūra-sekretas „Šventojo Gralio istorija“.

Vyriausybės nutarimu 2022-iejai pa-

11 metų „Lietuvos katalikų bažnyčios kroniką“ redagavęs kardinolas S. Tamkevičius tikina buvus tikrą stebuklą, kad KGB taip ir nepavyko pogrindyje leisto leidinio sunaikinti.

Kardinolas S. Tamkevičius su renginio Jurbarko sumanytoja režisierė Danute Samiene ir Elena Butikuviene. Ši jurbarkietė, dirbusi konduktore, sovietmečiu iš Jurbarko perduodavo medžiagą Kronikai ir Panevėžį. Taip pat ruošė mokinius pirmajai Komunjai, dėl ko buvo tardoma saugumiečių. Sovietmečiu surengusi slaptą susitikimą su N. Sadūnaite.

skelbti Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos metais. Kronika pradėta leisti prieš 50 metų, 1972 m. kovo 19 d. Šis leidinys griežtos cenzūros, propagandos ir laisvos spaudos draudimo sąlygomis buvo platintas

net 17 metų, jam pavyko pralaužti geležinę uždangą ir skelbti pasauliui apie tikrąją padėtį Lietuvoje.

Dvigubas stebuklas

Net 17 metų, nuo 1972 iki 1989 metų, gyvavusios Kronikos leidėjai nebuvo išduoti. KGB, užmezgusiai Lietuvoje tokį platų šnipų, kolaborantų, informatorių tinklą, nepavyko šio leidinio demaskuoti ir sunaikinti, ką S. Tamkevičius vadina tikru stebuklu. „Tik iš Djevo malonės taip galėjo atsitikti“, – mano jis. Stebuklu jis vadina ir tai, kad buvo tardoma šimtai žmonių, kurie artimai buvo susiję su Kronikos leidyba, bet nė vienas nieko neišdavė, neprisitarė. Renkant leidiniui informaciją, surenkant tekstus, redaguojant, spausdinant, platinant S. Tamkevičius padėjo platus bendraminčių tinklas – aktyvūs kunigai, vienuolės ir pasauliečiai. Jis pats sako, kad tokių patikimų bendraminčių būrį jam pavyko suburti pasikliaujant intucija, laikantis vienos taisyklės. Jei žmogus yra giliai tikintis, tikėjimą praktikuojantis ir pagal jį gyvenantis, juo galima pasitikėti. Ir intucija kunigo niekada neapvylė.

Jurbarkiečiai kardinolo S. Tamkevičiaus neskubėjo paleisti. Nusidriekė eilė, laukiančių kardinolo autografo, įrašo S. Tamkevičiaus knygoje „Priespaudos kovos ir nelaisvės metai“, kurią čia pat išigijo. Garbus svečias į Jurbarką atsivežė šiais metais išleistus, iki šiol neskelbtus savo dienoraščius.

Jautė neteisybę ir jai priešinosi

Savo pasakojimą apie kelią į Kronikos leidybą S. Tamkevičius pradeda nuo vaikystės atsiminimų – būtent ten glūdi pasipriešinimo neteis्यbei šaknys. Sigito, dar moksleivio, atmintin įsirėžė nužudytų partizanų, sumestų ant grindinio, vaizdas. Jau tada jautęs, kad sovietinė sistema yra blogis. Tad kai jo mokyklos direktorius, verdamas, ašarodamas mokiniams pranešęs, kad mirė J. Stalinas, jaunas Sigitas neverkė. Priešingai. Tyliai džiaugėsi, supratęs, kad pagaliau mirė tironas.

Baigęs mokslus, pasirinko studijas Kauno kunigų seminarijoje. Pasirinkimui įtakos turėjo ir giliai tikintis tėvai. Greitai supratęs, kad užsiimti kunigybe sovietmečiu buvo sudėtinga. Kunigai negalėjo vaikų mokyti tikėjimo tiesų, o jei tai dar davavo ir būdavo išaiškinami, už tai buvo vieneriems metams siunčiami į lagerius. Daug Sigito bendraminčių už tai buvo nubausti.

Iš seminarijos – melioruoti griovius

Buvo ir daugiau neteisybės. Tuo metu buvo ribojamas stojančiųjų į Kauno kunigų seminariją skaičius – per metus priimdavo tik po penkis studentus, kai Anapilin iškeliavdavo 30 kunigų. Visi suprato, ko siekia sovietų valdžia – kuo mažiau kunigų, tuo lengviau sukontroliuoti, ir sovietų propagandinę mašiną įtraukti. S. Tamkevičius, kartu su bendraminčiais kunigais, matydamas tokią neteisybę, surašė vyresnybei raštą, prašydami panaikinti stojančiųjų limitą į Kauno kunigų seminariją. Už tai buvo nubaustas. Kaip pats sako, teko melioratoriumi padirbėti. Bet jaunam kunigui ši bausmė noro priešintis sovietinei sistemai neatšaldė. Veikia priešingai. Ir tą laiką, kurį nekunigavęs, jis išnaudojo megdamas pažintis, pavyzdžiui, su pogrindžio vienuolynais, kurios vėliau labai pravertė leidžiant Kroniką.

Palaimintas vyskupo

Ilgainiui S. Tamkevičius ir kitiems kunigams kilo mintis leisti leidinį, kuriame užfiksuotų, kaip Lietuvoje

persekiojama Bažnyčia, kaip skriaudžiami tikintieji. Kažkam reikėjo imtis iniciatyvos. Teko S. Tamkevičiui. Kuklindamasis, su šypsena, aiškina, kad nebuvo jis nei pats gudriausias, nei protingiausias. Tiesiog buvęs jaunas aktyvus kunigas, dar nepabuvojęs lageryje. Taip prieš 50 metų, kovo 19 dieną, pasirodė pirmasis Kronikos numeris, parengtas S. Tamkevičiui kunigaujant Simne. Numeris buvo paruoštas anksčiau, bet įrašyta kovo 19-oji taip pagerbiant kunigą Juozą Zdebskį, tuomet kalėjusį lageryje. Kovo 19 dieną yra Juozapinės. Pavadinti leidinį Kronika pasiūlė vyskupas Vincentas Sladkevičius, tuo metu ištremtas į Nemunėlio Radviliškį – taip su vyskupo palaiminimu šis leidinys ir išvydo dienos šviesą.

Kronika – dantų pastos tūbelėje

Surinkti tekstą ir parengti popierinį variantą buvo tik pusė darbo. Lietuviai kunigai, kovojantys už tikinčiųjų laisvę, turėjo didesnių tikių – kad tas slapta paruoštas kuklus žurnalistas pasiektų Vakarų. Jei popierinis variantas Lietuvoje tiko platinti, į užsienį tokį vežti buvo pavojinga – ir vežti, ir žurnalistas perduoti. S. Tamkevičius rado išeitį. Juokiasi, kad vėgdį padėjo pati sovietinė valdžia. Tiesiai iš kunigų seminarijos jis buvo paimtas į tarnybą tarybinėje armijoje. Kadangi buvo mokytas, jį paskyrė fotolaboratorijos vedėju, kur išmokęs fotoaparatu tekstus fotografuoti. Tas žinias ir pritaikė per fotografuodamas Kronikos pirmąjį numerį. Leidinukas sutilpo į foto juosteles, nedidelį ritinėlį, kurį galėjo lengvai paslėpti dantų pastos tūbelėje. Su taip panašiai paslėptu leidiniu S. Tamkevičius ramiai keliavdavo į Maskvą, kur per draugus, rusus disidentus, tokius kaip akademikas Andrejus Sacharovas, perduodavo tą juosteles žurnalistams. Maskvoje dirbo akredituotą užsienio žurnalistų, kurie palaikė kontaktus su Rusijos disidentais. S. Tamkevičius težiņojo vieną adresą JAV, kurį ir buvo užrašęs ant leidinio viršelio – Čikagoje leisto lietuvių laikraščio „Draugas“ redakcijos adresu.

--- nukelta į 4 psl. ---

Nuo kunigo iki kardinolo – apie S. Tamkevičių

Kardinolas Sigitas Tamkevičius SJ gimė 1938 m. lapkričio 7 d. Gudonių kaime (Lazdijų raj.) ūkininkų šeimoje. 1955 m. baigė Seirijų vidurinę mokyklą ir įstojo į Kauno tarpdiecinę kunigų seminariją. 1957 m. studijas nutraukė, nes buvo pašauktas atlikti tarnybą sovietinėje armijoje. Grįžęs iš armijos tęsė teologijos studijas, kurias baigė 1962 m. Tų pačių metų balandžio 18 d. vyskupo P. Maželio išventintas kunigu. Vikaravo Alytuje, Lazdijuose, Kudirkos Naumiestyje, Prienuose ir Simne. 1968 m. įstojo į Jėzaus draugiją. 1969 m. už akciją dėl Kauno kunigų seminarijos sovietinei valdžiai uždraudus eiti kunigo pareigas, metus dirbo gamykloje ir melioracijoje. Vikaraudamas Simne, 1972 m. kovo 19 d. pradėjo leisti „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką“, kurią redagavo 11 metų. 1975–1983 m. – Kybartų klebonas. 1978 m. lapkričio 13 d. drauge su kitais keturiais kunigais įsteigė Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetą.

1983 m. suimtas ir, apkaltinus antitarybinę propagandą ir agitaciją, nuteistas dešimčiai metų laisvės atėmimo. Kalėjo Permės ir Mordovijos lageryuose. 1988 m. ištremtas į Sibirą, tačiau po pusmečio, prasidėjus „perestroikai“, paleistas į laisvę.

1989 m. Lietuvos Vyskupų Konferencijos paskirtas Kauno tarpdiecinės kunigų seminarijos dviasitės vėnu, 1990 m. – šios seminarijos rektoriumi.

1991 m. gegužės 19 d. konsekruotas vyskupu ir paskirtas Kauno arkivyskupijos augziliaru. 1996 m. gegužės 4 d. paskirtas Kauno arkivyskupu metropolitu. 2019 m. spalio 5 d., iškilmingos viešosios konsistorijos metu, Kauno arkivyskupas emeritas S. Tamkevičius SJ priimtas į Kardinolų kolegiją. Popiežius Pranciškus kardinolu-prezbiteriu S. Tamkevičiui suteikė šv. Angelės Meriči titulą.

Apie sovietmečiu pogrindyje leistą Kroniką: stebuklas, trukęs 17 metų

--- atkelta iš 3 psl. ---

Lietuviai pasiekė savo tikslą. Po kelių mėnesių klausydami JAV radijo stoties „Amerikos balsas“ (transliavo programas ir lietuvių kalba) išgirdo, kad gautas pirmasis Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos numeris. Pasak S. Tamkevičiaus, koks Lietuvoje buvo džiaugsmas žinant, kad pavyko Vakarams pranešti apie pavergtą Lietuvą ir skriaudžiamus tikinčiuosius. JAV lietuviai Kroniką platino ne tik lietuvių kalba, bet ir išversdami į kitas pasaulio kalbas. Taip Lietuvos balsas, įveikęs geležinę uždangą, Vakaruose buvo išgirstas.

Redakcija prie kūrenamos krosnies

Apie Kroniką sužinojo ne tik draugai, bet ir priešai. KGB, antitarybine veikla įtardama S. Tamkevičių, dar akyliau jį sekė, atliko kratas, bet nieko kompromituojančio nesurasdavo. Norint šio jauno kunigo kovingumą palaužti, buvo liepta vyskupui jį paskirti į tokią parapiją, kad neturėtų kada antitarybine veikla užsiimti. Taip jaunas kunigas buvo iškeltas į gana didelę Kybartų Virbalio parapiją, kur ir čia, nors akylai sekamas, jis leido Kroniką, su kitų bendraminčių, kunigų ir pasauliečių, pagalba. Įsigijęs namą klebonijai, S. Tamkevičius iškasęs rūšį, įrengęs krosnį, šalia kurios ir buvo renkami bei redaguojami tekstai. Kilus pavojui, visi popieriai buvo sumetami į ugnį.

Arešto laukė kaip išganymo

Kunigas Kroniką leido iki tol, kol buvo areštuotas. Tai nutiko 1983 metais. S. Tamkevičius juokauja, kad to arešto jis laukęs kaip išganymo, mat nebuvo taip paprasta pogrindinį leidinį leisti – gyveno nuolatinėje įtampoje, baimėje, jautriai pergryvendamas dėl kitų, su-

imtų ir nuteisiamų bendraminčių. Prisipažįsta vis klausdavęs Dievo, kada pagaliau jis nuimsiantis nuo jo šią naštą, sunkiai pakeliamą

Tą „naštą nukėlė“ tarybinė valdžia, kunigas už antitarybinę veiklą nuteisdama 10 metų – 6 metus kalėti lageryje ir ketverius metus – tremtyje. S. Tamkevičius papasakoja apie bandymus jį perkalbėti – už viešą pripažinimą klydus, žadėjo nekelti baudžiamosios bylos. Kunigas tai daryti atsisakęs.

Prisimenantis, kad lageryje, prie Uralo, jau nebuvo taip sunku, kaip Stalino laikais – fiziškai dirbė po 8 valandas, po darbo galėję skaityti, rašyti laiškus, žiūrėti televizorių. Tarybinė sistema ir lageryje kalinčio kunigo nepaleido, siekė jį paveikti – už penkias atgailos minutes TV ekrane žadėjo jį į Lietuvą iš lagerio gražinti. S. Tamkevičius tokius pasiūlymus atmesdavęs, paaiškinęs, kad meluoti nemokantis ir kiek tarybinis teismas jam metelių atseikėjęs, tiek jis ir būsiąs.

Buvę ir tardymų, apie vieną iš tokių kunigas papasakojo plačiau. Paaiškina, kad tais laikais jau fiziškai nekankindavę. Tardytojai kvosdami suimtuosius, naudojo kitas priemones, modernesnes. Kunigas atsiminė, kaip išgėręs tardytojo pasiūlytos arbatos, pasijutęs apsvaigęs. Vėliau suprato, kad buvo narkotinių medžiagų apsvaigintas ir be sąmonės ilgai tardomas. Pradėjo 14 valandą, o kunigas atsigavęs tik vakare. Pasidžiaugė, kad ir tokios būsenos greičiausiai nieko neišplepėjo, nes tardytojas buvęs piktas. „Jei piktas, vadinasi, nieko iš manęs neišgavo“, – šypsosi kunigas, laimingas, gyvendamas laisvoje Lietuvoje, ištrūkusioje iš sovietinių gniaužtų, kuriuos neabejotinai susilpnino kunigo S. Tamkevičiaus ir bendraminčių leista „Lietuvos katalikų bažnyčios kronika“.